

Survival in de stinkhoek Henk Hunneman

Het afgelopen jaar organiseerde onze vlinderwerkgroep een excursie naar een tweetal gebieden in de 'Lytse Súdwesthoeke', namelijk Stoenkherne en het naburige Warkumer Nijlân. Beide terreinen zijn in beheer bij Staatsbosbeheer en worden gekenmerkt door een afwisselend landschap. Onder invloed van verschillen in bodemgesteldheid heeft zich hier in de loop van de tijd een rijke en gevarieerde plantengroei ontwikkeld. Dit laatste heeft vaak zijn weerslag op de rijkdom aan vlinders. Over de vlindergemeenschap van beide terreinen was nog vrijwel niets bekend. Dit was voor vlinderwerkgroep Friesland reden om de vlinderfauna van deze gebieden te bemonsteren.

De excursie naar Stoenkherne en It Warkumer Nijlân stond voor zaterdag 20 augustus op het programma. Het was al geruime tijd behoorlijk slecht weer geweest: lage temperaturen en veel neerslag. De omstandigheden tijdens de excursie waren typerend voor het begin van de maand augustus met afwisselend zonneschijn en een bui. Dit weerhield een gezelschap van acht personen er niet van om aan het begin van de middag hun opwachting te maken op het station van Hindeloopen. Sjoerd Bakker, de beheerder van beide terreinen, was één van hen. Hij leidde ons door beide gebieden en vertelde onderweg over hun natuurlijke rijkdommen en het gevoerde beheer. Sjoerd voerde ons eerst door It Warkumer Nijlân, later over de Stoenkherne. Het Warkumer Nijlân is een voormalig aangeslibd buitendijks gebied dat werd bedijkt in 1621. Het reservaat van Staatsbosbeheer vormt het meest westelijke deel van de grotere bedijking onder dezelfde naam en ligt tussen de IJsselmeerdijk en de Lieuwe Klazesleane. Het bestaat uit kleigrasland, natte hooilanden die overgaan in schraalland, plassen met rietzomen langs de IJsselmeerdijk en een moerasje. In de kruidige vegetatie langs de IJsselmeerdijk troffen we een rups van de vedermot *Adaina microdactyla* aan. De rupsen van deze soort boren gangen in de stengels van koninginnenkruid (*Eupatorium cannabinum*) dat hier veelvuldig voorkomt. Voor een volgende keer is het mogelijk interessant om te kijken of een andere vedermot *Oidaematophorus lithodactyla*, een soort die gebonden is aan heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica*), ook in het gebied aanwezig is.

Vervolgens gingen we een kijkje buitendijks nemen op de Stoenkherne. De Stoenkherne vormt een belangrijke schakel in het stelsel van waarden en zandbanken dat voor de Friese IJsselmeerkust ligt. Het terrein is gelegen op een

Flinterwille Vlinderwerkgroep Friesland oktober 2005

plek waar voor de afsluiting van de Zuiderzee een onbegroeide zandbank lag. In de bocht ervan met de zeedijk spoelde destijds van alles aan. Dit was voor de Hindeloopers reden om deze plek de naam Stoenkherne te geven, hetgeen in de streektaal 'stinkhoek' betekent. De Stoenkherne is nu al lang geen plaats meer van rotzooi en verderf, maar een gevarieerd natuurgebied. Het gebied bestaat uit schraalland, riet- en ruigtemoeras en wilgenbos. Dat deze laatste twee terreintypen voor mens en dier vrijwel ondoordringbaar zijn, hebben we tijdens de excursie gemerkt. Sjoerd heeft ons laten zweten om van alle pracht van dit gebied te kunnen genieten. Veel excursiegangers hadden moeite met het tempo waarmee Sjoerd door de uitgestrekte rietvelden banjerde. Maar uiteindelijk waren we het erover eens dat deze inspanningen de moeite waard waren. Helaas was de excursie te laat in het seizoen om de kleurige, bloemrijke vegetatie van de Stoenkherne te aanschouwen. Sjoerd wist ons er echter van te overtuigen dat het in de (voor)zomer erg mooi moet zijn met grote aantallen orchideeën, ratelaars en koekoeksbloemen. Verder komen in het afwisselende terrein wilde bertram (*Achillea ptarmica*), heelblaadjes, spindotterbloem (*Caltha palustris araneosa*) en duindoorn (*Hippophae rhamnoides*) voor. Deze variatie in plantengroei zorgt dat veel andere soorten zich in het gebied thuisvoelen. Zo ontdekten we tijdens de excursie de duindoornvuurzam (*Phellinus hippophaecola*) op de takken van duindoorn. Ook vingen we op de Stoenkherne de geelvlakheidelibel (*Sympetrum flaveolum*).

's Avonds hebben we met drie lampen nachtvlinders gelokt in de luwte van de IJsselmeerdijk. De vangplek bestond uit de overgangszone van een wilgenbosje naar een schraallandje aan het eind van de Lieuwe Klazesleane die het gebied doorsnijdt. Dit kleine schraalland vormt door haar grote rijkdom aan bijzondere planten een botanisch juweeltje in het uitgestrektere Warkumer Nijlân. In de buurt van onze vangplek was bovendien een rietpoel aanwezig. Dit zorgde er waarschijnlijk voor dat we nogal wat soorten op onze lakens kregen die karakteristiek zijn voor laagveenmoerassen. Om een paar te noemen: *Archanara dissoluta*, *Archanara geminipuncta*, *Arenostola phragmitidis* en *Celaena leucostigma*. Verder was het vlindergezelschap gevarieerd van samenstelling. Natuurlijk hadden de goede vliegers (voornamelijk uilen) de overhand, vanwege de openheid van het gebied. Naast een aantal specialisten van moerassige en grazige vegetaties, bestond het merendeel van de gevangen vlinders uit minder kieskeurige soorten. In totaal vingen we bijna 60 soorten. Er kwamen geen echte bijzonderheden op onze lichtbronnen af. Leuk was wel de vangst van *Xestia sexstrigata*. Met deze waarneming is maar weer eens aangetoond dat deze soort niet uitsluitend aan hoogveenachtige vegetaties is gebonden, maar -meer algemeen- een soort is van moerassige plaatsen. Door het enthousiaste verhaal van Sjoerd Bakker heb ik de indruk gekregen dat we slechts een fractie van de vlinders die het gebied herbergt, hebben geregistreerd. Als we het gebied in de toekomst op andere tijdstippen bezoeken, sluit ik verrassingen niet uit. Tot slot wil ik nog Sjoerd Bakker bedanken voor zijn deskundige leiding.